

MATKAILUN TULO- JA TYÖLLISYYSVAIKUTUKSET

Keski-Suomi

Tammikuu 2017

Tutkimusraportti

Sisällys

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten laskeminen.....	1
Tulokset.....	4
Keski-Suomen matkailu lukuina	6
Liite 1. Matkailun toimialaryhmät.....	7

Matkailun aluetaloudellisten vaikutusten laskeminen

Käytetyt aineistot

Matkailun alueelliset tulo- ja työllisyysvaikutukset laskettiin tässä tutkimuksessa käyttäen seuraavia tilastoaineistoja:

- *Toimipaikkatilastot 2014 (Tilastokeskus)*
- *Majoitustilastot 2015 (Tilastokeskus)*
- *Suomalaisten matkailu -tutkimus 2015 (Tilastokeskus)*
- *Kesämökkitalasto 2015 (Tilastokeskus)*
- *Asuntokuntien määrä 2015 (Tilastokeskus)*
- *Palkkarakennetilastot 2015 (Tilastokeskus)*
- *Henkilöliikennetutkimus 2011 (Liikennevirasto)*
- *TAK Rajatutkimus 2015 (TAK Oy)*
- *Kotitalouksien vieraat -tutkimus 2016 (TAK Oy)*
- *Yritysten matkailutulo -tutkimus 2016 (TAK Oy)*

Lisäksi arvioitaessa matkailijoiden rahankäytön jakautumista seutukunnilla isojen ja pienten kuntien kesken, hyödynnettiin Porvoossa ja Mänttä-Vilppulassa vuonna 2016 tehtyjä matkailijakyselyitä, mikäli tarkempaa paikkakuntaakohtaista tietoa ei ollut saatavissa.

Laskentamenetelmät

Niin sanotussa pohjoismaisessa mallissa matkailun taloudellisia vaikutuksia arvioidaan sekä tulomenetelmällä, tiedustelemalla yrityksiltä matkailijoiden niille tuomaa liikevaihtoa, että menomenetelmällä, kartoittamalla matkailijoiden rahankäyttöä alueella. Tämän tutkimuksen yhteydessä tehtiin valtakunnallinen yritys-kysely, jolla kartoitettiin yritysten arvioita matkailijoiden osuudesta yrityksen liikevaihdon muodostumisessa. Yritysjohdolta tiedusteltiin myös yrityksen hankintoja alueelta alueellisten kerrannaisvaikutusten arvioimiseksi.

Aineistosta laskettiin tulokertoimet kerrannaisvaikutuksille. Nämä kertoimet kuvaavat sitä, kuinka paljon yksi matkailijan tuoma euro lisää yritysten liikevaihtoa ja palkkatuloja alueella alihankintaostojen kautta. Estimoinneissa hyödynnettiin kuitenkin myös aiempaa tutkimusta

(esim. Kauppila 1999, 2012 ja 2016), koska yritys-kyselyn vastausprosentti jäi osalla alueista varsin vaatimattomaksi.

Suomalaisten matkailu -tutkimuksesta laskettiin rekisteröidyissä majoituspaikoissa yöpyneiden suomalaisten matkailijoiden osuus kaikista yöpyneistä matkailijoista eri alueilla. Tätä osuutta sekä Tilastokeskuksen majoitustilastoa käytettiin arvioitaessa yöpyneiden kokonaismäärää alueella. Tähän verrattiin myös tuttavavierailulla olleiden määrään, joka laskettiin Kotitalouksien vieraat aineiston sekä asuntokuntien määrä -tilaston avulla. Suomalaisten päiväkävijöiden määrä laskettiin henkilöliikennetutkimuksesta hyödyntäen myös Porvoossa ja Mänttä-Vilppulassa tehtyjä matkailijatutkimuksia.

Ulkomaalaisten matkailijoiden määrät laskettiin TAK Rajatutkimuksen ja majoitustilastojen avulla samalla tavoin kuin suomalaistenkin matkailijoiden määrät, kuitenkin niin, että päiväkävijöiden määrä laskettiin alueella vierailneiden päiväkävijöiden osuudesta TAK Rajatutkimuksessa käyttäen apuna Porvoossa tehdyn matkailijatutkimuksen tuloksia.

Matkailijoiden rahankäyttö matkaa kohden laskettiin erikseen päiväkävijöille ja yöpyneille matkailijoille. Suomalaisten matkailututkimus ja TAK Rajatutkimus tuottavat pääosin tuloksia seutukunta- tai maakuntatasolla, joten kuntatason tuloksia estimoitaessa hyödynnettiin myös Porvoossa ja Mänttä-Vilppulassa toteutettuja matkailijakyselyitä.

Matkailun menomenetelmään liittyvät matkailijahaastattelut on useissa tutkimuksissa tehty kesäkaudella. Verrattaessa näitä lukuja Tilastokeskuksen Suomalaisten matkailu -tutkimuksen tuloksiin voidaan huomata, että matkailijakyselyillä saadut rahankäyttöluvut yliestimoidut. Tässä tutkimuksessa olemme hyödyntäneet Porvoon ja Mänttä-Vilppulan matkailijakyselyitä selvittääksemme suhteen päiväkävijöiden ja yöpyvien matkailijoiden rahankäytön välillä. Tämän suhdeluvun avulla olemme estimoineet päiväkävijöiden rahankäytön Tilastokeskuksen Suomalaisten matkailu -tutkimuksesta. Yöpyvien matkailijoiden rahankäyttö

saatiin Suomalaisten matkailu -tutkimuksen aineistoista ja TAK Rajatutkimuksesta.

Lopuksi rahankäyttö jaettiin viiteen toimialaryhmään aiempien tulo- ja työllisyyselvitysten tapaan: korjaamo- ja huoltamotoiminta, majoitus- ja ravitsemistoiminta, vähittäiskauppa, liikenne sekä virkistys- ja muut palvelut. Tämän tutkimuksen aineistona käytetyssä Suomalaisten matkailu -tutkimuksessa käytetyt rahankäyttökohteet poikkeavat hieman näistä toimialaryhmistä.

Näin ollen Suomalaisten matkailu -tutkimuksessa ilmoitettu kulttuuriin ja urheiluun käytetty raha on laskettu virkistys- ja muihin palveluihin. Samoin majoitukseen ja ravitsemispalveluihin käytetty raha on laskettu toimialaryhmään majoitus- ja ravitsemispalvelut. Matkamenot taas on jaettu korjaamo- ja huoltamotoimintaan sekä liikennepalveluihin suhteessa: 55/45 pääkaupunkiseudun kunnissa ja 80/20 muilla alueilla. Pääkaupunkiseudulla matkailijoiden rahankäyttö jakautuu Tilastokeskuksen aineiston mukaan tasaisemmin polttoaineen ja julkisen liikenteen välille, minkä takia siellä käytettiin eri suhdelukua kuin muualla Suomessa.

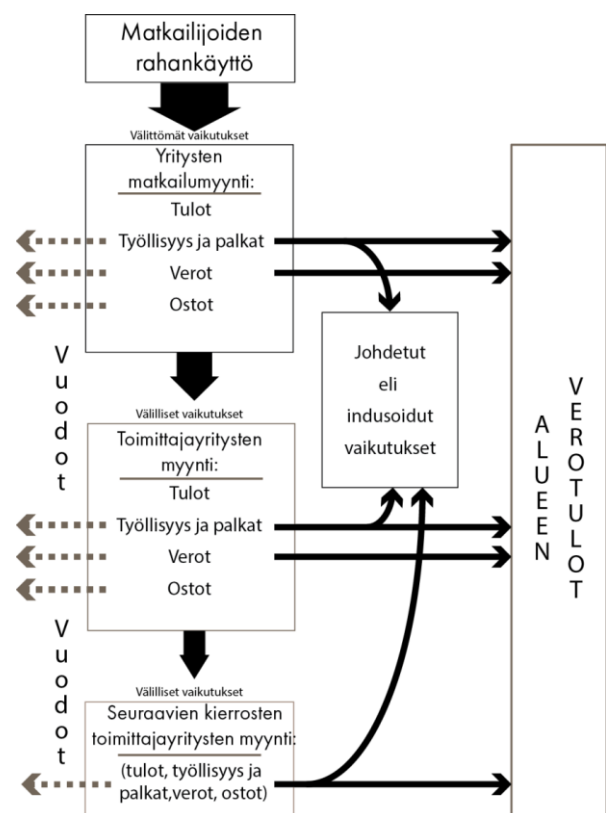
Matkailijatutkimus kertoo matkailijoiden rahankäytön liikkumiseen koko matkan ajalta, ei siis matkakohteessa. Tämän vuoksi on tehty oletamus, että 30 prosenttia polttoaineostoista tehdään matkakohteessa ja loput muualla. Liikennepalveluihin kohdistuvista menoista (esim. bussit, taksit) puolet on arvioitu kohdistuvan kohdepaikkakunnalle. Lisäksi arvoesineet ja muu rahankäyttö on laskettu vähittäiskauppaan. Tarkastellut toimialat on esitelty tarkemmin liitteessä 1.

Verrattaessa tämän tutkimuksen tuloksia Tilastokeskuksen matkailutilinpidon lukuihin, on syytä huomioida, että matkailutilinpidossa lasketaan mukaan myös mm. omien vapaa-ajan asuntojen käyttö, joka on kulutusta (mökkien kuluminen), mutta ei rahankäyttöä matkailijan näkökulmasta. Tältä osin siis matkailutilinpidon luvut ovat tässä laskelmassa esitetyjä suurempia. Lisäksi matkailutilinpitoon lasketaan kaikki alueella tapahtuva matkailukulutus,

myös alueen asukkaiden matkatoimistoista tekemät ostot sekä esimerkiksi kaukoliikenteen palveluiden käyttö. Tätä alueen asukkaiden matkailukulutusta ei tässä tutkimuksessa ole huomioitu.

Keskeiset käsitteet

Matkailijoiden tietyllä alueella käyttämä raha synnyttää *välittömiä* vaikutuksia. Kun yritykset puolestaan tekevät hankintoja alueella muilta yrityksiltä, syntyy *välillisiä* vaikutuksia. Lisäksi matkailun ansiosta – välittömästi ja välillisesti – työllistyneet käyttävät työskentelyalueellaan rahaa, jolloin puhutaan *johdetuista* eli *indusoiduista vaikutuksista*. Kaikissa vaikutuslajeissa syntyy matkailutuloa, matkailutyöpaikkoja sekä näistä työpaikoista palkkatuloja ja niistä edelleen maksettavia palkkaverotuloja. Välilliset ja johdetut vaikutukset muodostavat yhdessä *kerrannaisvaikutukset*. Matkailun *kokonaisvaikutuksista* puhuttaessa tarkoitetaan välittömiä ja kerrannaisvaikutuksia. Keskeisiä käsitteitä ja niiden vaikutusta alueen verotuloihin on havainnollistettu kuvassa 1.

Kuva 1: Kuvaus matkailutulon muodostumisesta

Koska laskentamalliin sisältyy useita estimointeja, ovat matkailutulo- ja työllisyysluvut annettu vaihteluvälinä. Mallia kehitetään koko ajan ja estimoinnin määrää pyritään pienentämään esimerkiksi eri alueilla tehtävillä kyselyillä. Lisäksi vuonna 2017 valmistuva henkilöliikennetutkimus tuo uutta tietoa ihmisten liikkumisesta, sillä edellinen tutkimus on vuosilta 2010 - 2011.

Palkkatulovaikutukset on laskettu kertomalla matkailun synnyttämät henkilötyövuodet keskimääräisellä alan kuukausiansiolla (mediaani) 12,5 kertaa, jotta myös lomarahojen vaikutus saadaan mukaan.

Välittömät henkilöverotulot on laskettu Kuntaliiton ilmoittamien efektiivisten veroasteiden mukaan eli kyseessä on kunnalle vähennyksien jälkeen oikeasti jäävä verotulo. On tosin huomioitava, että verotulosta on jonkin verran vuotoja myös alueen ulkopuolelle, koska kaikki matkailun parissa työskentelevät henkilöt eivät ole kirjoilla seudun kunnissa.

Tutkimuksen toteuttaja

Tutkimuksen toteuttaja Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy on vuonna 1991 perustettu matkailututkimuksiin erikoistunut tutkimusyri-tyt, joka mm. haastattelee vuosittain yli 20 000 Suomessa vierailevaa matkailijaa.

Tulokset

Välittömät vaikutukset

310 milj. €

2 120 henkilötyövuotta

9,5 milj. € verotuloja

Matkailijat jättivät vuonna 2015 Keski-Suomen maakuntaan kaikkiaan noin 310 miljoonaa euroa ilman arvonlisäveroa eli tämä on maakunnan välitön matkailutulo. Tarkempi erittely matkailutulon jakautumisesta eri toimialaryhmien kesken on esitetty taulukossa 1, josta nähdään, että Keski-Suomessa suurimmat hyötyjät matkailutulosta ovat majoitus- ja ravitsemistoiminta sekä vähittäiskauppa.

Taulukko 1: Toimialojen toimipaikkojen määrä, niiden saama välitön matkailutulo ja osuus välittömästä matkailutulosta alueella.

Toimialaryhmä	Toimipaikoja	Tulo (0 alv)	Osuus
Korjaamo- ja huoltamatoiminta	487	23,6 M €	8 %
Vähittäiskauppa	1 259	130,1 M €	42 %
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	584	123,7 M €	40 %
Liikenne	521	12,0 M €	4 %
Virkistys- ja muut palvelut	1 224	20,8 M €	7 %
Yhteensä	4 075	310,3 M €	100%

Matkailun välitön työllisyysvaikutus oli noin 2 120 henkilötyövuotta. On huomattava, että vastaavasti matkailun työllistämiä ihmisiä on huomattavasti enemmän, koska henkilötyövuodet kuvaavat kokoaikaisia, ympärivuotisia työsuhteita. Matkailun kausiluonteisuuden takia tyypillistä on, että esimerkiksi kesäsesongin aikaan matkailutyöllisyys kasvaa huomattavasti. Alakohtainen matkailutyöllisyyden erittely on esitetty taulukossa 2.

Taulukko 2: Toimialojen matkailutyöllisyys henkilötyövuosina ja prosentti-osuutena välittömästä matkailutyöllisyydestä.

Toimialaryhmä	Matkailutyöllisyys	%
Korjaamo- ja huoltamatoiminta	108	5 %
Vähittäiskauppa	510	24 %
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	1 107	52 %
Liikenne	155	7 %
Virkistys- ja muut palvelut	241	11 %
Yhteensä	2 121	100 %

Tällä matkailutyöllisyydellä välitöntä palkkatuloa muodostuu noin 64,3 miljoonaa euroa, mikä puolestaan tuottaa Keski-Suomen maakunnalle henkilöverotuloja noin 9,5 miljoonaa euroa, olettaen, että kaikki matkailun ansiosta työllistyneet ovat maakunnassa kirjoilla.

Lisäksi matkailu työllistää henkilöitä myös julkisella sektorilla, mutta tätä työllisyyttä ei ole tässä tutkimuksessa huomioitu, koska matkailun julkisen sektorin työllisyys vaihtelee huomattavasti esimerkiksi hankkeiden takia. Lisäksi julkisen sektorin työllisyys ei kirjaudu suoraan käytettyihin toimialatilastoihin eikä näin ollen ole helposti seurattavissa.

Keski-Suomen välitön matkailutulo- ja työllisyys perustuvat taulukossa 3 ja 4 esitettyihin laskelmiin päiväkävijöiden ja yöpyneiden matkailijoiden määristä ja rahankäytöstä.

Taulukko 3: Matkailijoiden määrä.

Matkailijaryhmä	Henkilöä
Suomalaisia päiväkävijöitä	2 327 000
Suomalaisia yöpyneitä	1 787 000
Ulkomaalaisia yhteensä	140 000
Yhteensä	4 253 000

Taulukko 4: Matkailijoiden keskimääräinen rahankäyttö.

Matkailijaryhmä	Keskimääräinen rahankäyttö per matka
Suomalainen päiväkävijä	40 €
Suomalainen yöpyvä matkailija	126 €
Ulkomaalainen matkailija (kaikki)	373 €

Matkailun kokonaisvaikutukset

434–465 milj. €

2 439–2 545 henkilötyövuotta

Matkailun välittömien tulo- ja työllisyysvaikutusten lisäksi matkailu tuottaa välillisiä vaikutuksia, jotka on laskettu tässä tulo- ja työllisyyskertomien avulla yrityskyselyyn ja aiempaan tutkimukseen perustuen (Kauppila 1999, 2016; Manka 2015).

Tyypillisesti matkailun tulokerroin vaihtelee 1,2–1,5:n välillä riippuen siitä, kuinka paljon matkailusta tuloa saavat yritykset tekevät ostoja omalta seudulta (Kauppila 1999). Keski-Suomen tapauksessa voidaan olettaa, että tulokerroin asettuu välille 1,4–1,5, koska maakunnan kokoisella alueella tuotanto- ja palvelurakenne on suhteellisen monipuolinen.

Näin ollen Keski-Suomen kokonaismatkailutuloiksi saadaan yhteensä 434–465 miljoonaa euroa. Summa pitää sisällään sekä välittömät että kerrannaisvaikutukset. Kerrannaisvaikutuksiin kuuluvat siis matkailusta välitöntä tuloa saavien yritysten ostot alueen muista yrityksistä (välillinen matkailutulo), välitön ja välillinen palkkatulo sekä henkilöverotulojen vaikutus.

Matkailun kokonaistyöllisyysvaikutukset voidaan myös laskea kertoimien avulla. Keski-Suomen kaltaisella alueella kertoimen voidaan arvioida olevan 1,15–1,2 välillä perustuen aiempaan tutkimukseen ja yrityskyselyyn.

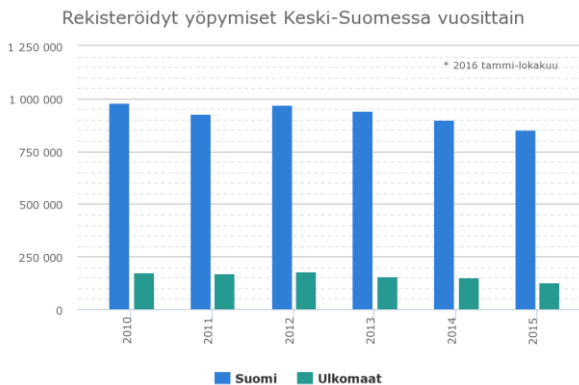
Käytettäessä tätä vaihteluväliä maakunnan matkailun kokonaistyöllisyysvaikutukset ovat

2 439–2 545 henkilötyövuotta. Kokonaistyöllisyysvaikutukset sisältävät välittömät, välilliset sekä välittömästä että välillisestä työllisyydestä aiheutuvat johdetut vaikutukset. On huomiotava, että nämä luvut sisältävät myös muualla asuvat Keski-Suomen maakunnassa työskentelevät henkilöt, joiden verotulot eivät kokonaisuudessaan kerry maakunnalle.

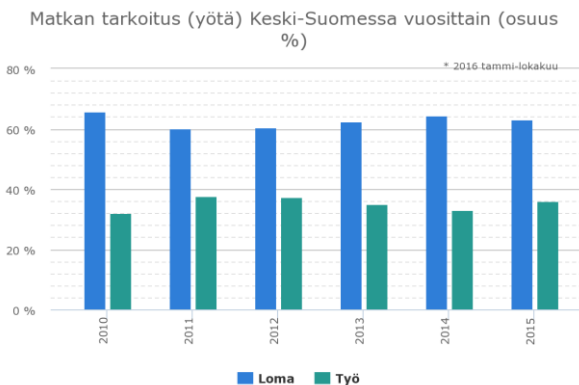
Matkailun kerrannaisvaikutukset jakaantuvat useille toimialoille. Aiemman tutkimuksen perusteella suurimmat hyötyjät kerrannaisvaikutuksista ovat mm. tukku- ja vähittäiskauppa, elintarviketuotanto/maatalous, huoltamot ja korjaamot sekä sähkö-, vesi- ja kaasuhuolto (esim. Manka 2014).

Keski-Suomen matkailu lukuina

Rekisteröityjen yöpymisten valossa Keski-Suomen matkailu on ollut 2010-luvulla lievässä laskusuunnassa. Vuonna 2015 yöpymisiä rekisteröitiin kaikkiaan vajaat 983 000, josta suomalaisten osuus oli lähes 87 prosenttia.

Keski-Suomen matkailu on rekisteröityjen yöpymisten valossa pääasiassa lomamatkailua. Esimerkiksi vuonna 2015 lähes kaksi kolmesta yöpymisestä oli lomailua. Työmatkailu on kuitenkin tärkeässä roolissa maakunnan kannalta.

Majoitusliikkeiden kapasiteetti on 2010-luvulla pysynyt lähes ennallaan, vuoden 2010 8 766 vuodepaikasta on noustu 8 784 vuodepaikkaan vuonna 2015. Myös majoitusliikkeiden käyttöaste on pysynyt lähes ennallaan noin 47 prosentissa. On huomioitava, että tässä on mukana vain rekisteröityjen majoitusliikkeiden kapasiteetti. Uudet palvelut, kuten Airbnb, ovat osaltaan nostaneet ainakin jossain määrin kokonaiskapasiteettia.

Matkan kesto on Keski-Suomessa keskimäärin 1,83 vuorokautta, mikä on lähes täsmälleen koko maan keskiarvossa (1,84 vrk). Ulkomaalaisten viipymä (2,52 vrk) on selvästi pidempi kuin kotimaisilla matkailijoilla (1,76 vrk).

Luvut on poimittu Matkailutilasto.fi -palvelusta, ja ne perustuvat Tilastokeskuksen kokoamiin majoitustilastoihin.

Keski-Suomessa matkailua kasvattavat osaltaan myös mökkiläiset. Vuoden 2015 lopussa maakunnassa oli yhteensä 35 860 kesämökkiä. Mökin omistajista yli 13 000 eli noin 37 prosenttia on maakunnan ulkopuolelta. Maakunnassa eniten mökkejä on Jämsässä (4109), Jyväskylässä (3978) ja Kuhmoisissa (3094). Luvut perustuvat Tilastokeskuksen Rakennukset ja kesämökit -tilastoon.

Liite 1. Matkailun toimialaryhmät

Korjaamo- ja huoltamotoiminta

452 Moottoriajoneuvojen huolto ja korjaus (pl. Moottoripyörät)
 45321 Moottoriajoneuvojen osien ja varusteiden vähittäiskauppa (pl. Renkaat)
 45322 Renkaiden vähittäiskauppa
 45403 Moottoripyörien huolto ja korjaus
 473 Ajoneuvojen polttoaineiden vähittäiskauppa

Vähittäiskauppa

471 Vähittäiskauppa erikoistumattomissa myymälöissä
 472 Elintarvikkeiden, juomien ja tupakan vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
 474 Tieto- ja viestintäteknisten laitteiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
 475 Muiden kotitaloustarvikkeiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
 476 Kulttuuri- ja vapaa-ajantuotteiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
 477 Muiden tavaroiden vähittäiskauppa erikoismyymälöissä
 478 Tori- ja markkinakauppa
 9521 Viihde-elektronikan korjaus
 9522 Kotitalouskoneiden sekä kodin ja puutarhan laitteiden korjaus
 9523 Jalkineiden ja nahkatavaroiden korjaus

Majoitus- ja ravitsemispalvelut

551 Hotellit ja vastaavat majoitusliikkeet
 552 Lomakylät, retkeilymajat yms. majoitus
 553 Leirintäalueet, asunto- ja matkailuvaunualueet
 55902 Maatilamatkailu, bed & breakfast
 55903 Lomamökkien vuokraus
 55909 Muualla luokittelematon majoitustoiminta
 561 Ravintolat ja vastaava ravitsemistoiminta
 5621 Pitopalvelu
 563 Baarit ja kahvilat

Liikenne

491 Rautateiden henkilöliikenne, kaukoliikenne
 493 Muu maaliikenteen henkilöliikenne
 50101 Meriliikenteen henkilökuljetus
 50102 Rannikkoliikenteen henkilökuljetus
 503 Sisävesiliikenteen henkilökuljetus
 511 Ilmaliikenne
 52211 Linja-autoasemat
 5223 Ilmaliikennettä palveleva toiminta
 7711 Autojen ja kevyiden moottoriajoneuvojen vuokraus ja leasing
 7721 Vapaa-ajan ja urheiluvälineiden vuokraus ja leasing
 7734 Vesiliikennevälineiden vuokraus ja leasing
 7735 Ilmaliikennevälineiden vuokraus ja leasing
 7739 Muiden koneiden ja laitteiden vuokraus ja leasing

Virkistys- ja muut palvelut

5914 Elokuvien esittäminen
 79 Matkatoimistojen ja matkanjärjestäjien toiminta; varauspalvelut
 90 Kulttuuri- ja viihdetoiminta
 9102 Museoiden toiminta
 9103 Historiallisten nähtävyyksien, rakennusten ja vastaavien kohteiden toiminta
 9104 Kasvitieteellisten puutarhojen, eläintarhojen ja luonnonpuistojen toiminta
 931 Urheilutoiminta
 932 Huvi- ja virkistystoiminta
 9602 Kampaamot ja kauneudenhoitopalvelut
 9604 Kylpylälaitokset, saunat, solariumit yms. palvelut

Tutkimus- ja Analysointikeskus TAK Oy

Valtakatu 51

53100 Lappeenranta

Hermannin Rantatie 8

00580 Helsinki

www.tak.fi